

ERŐS ISTVÁN id. (Jászberény, 1909.–Sajónémeti, 2005.)

címzetes kanonok, címzetes főesperes, tábori lelkész

Született Jászberényben 1909. április 16-án. Pappá szentelték 1934. június 17-én.

1934–1935. Keresztespüspökiben káplán.

1935-ben Szentmargita-pusztán káplán.

1935–1936. Demecserben káplán.

1936-ben Ajakon káplán.

1936–1937. Nyíradonyban hitoktató.

1937-ben rövid ideig Jászapátn káplán.

1937–1938. Mezőkövesden káplán.

1938–1939. Dédesen kihelyezett káplán.

1939–1941. Törökszentmiklóson káplán.

1941-ben Polgáron káplán.

1941–1942. Görbeházán kihelyezett lelkész.

1942–1943. Jászdózsán adminisztrátor.

1943–1945. Törökszentmiklóson és Kunszentmártonban káplán.

1941–1944. Szolgálat közben tábori lelkész, adminisztrátor.

1945–1947. Bükkábrányban adminisztrátor.

1947–1950. Tiszagyendán plébános.

1950–1953. Vácott börtönbüntetését tölti, miután koholt vádak alapján elítélik.

1953–1956. Tatabánya–Dorogon bányász.

1956-ban Besenyszögön adminisztrátor.

1956–1996. Sajónémetiben plébános.¹

1996-tól nyugállományban.

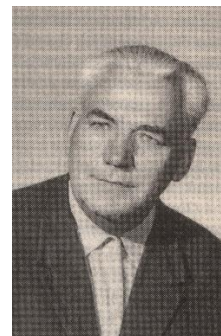
Címek: 1967-ben esperes; 1983-ban címzetes főesperes; 1990-ben címzetes kanonok.²

Meghalt 2005. március 26-án Sajónémetiben, temetése Jászberényben volt a Fehértói temetőben április 2-án.

Művei közül a : *Gyászbeszéddek és búcsúztatók című* Miskolcon került kiadásra 1990-ben.³

A Jász Hírlap tudósítása:

„*Kriston Endre felszentelt segédpüspök 1934. március hó 11-én városunk szülöttjét, Erős István V. éves teológust, alszerpapot szerpappá szentelte. A szentelés a szeminárium kápolnájában volt és a mélyértelmű szertartáson a növendékpapok szülei és hozzátartozói is részt vettek.*”⁴

Első misés szentképei

¹ Schem. 1975.

² Sem. 1987, 1992, 2000, 2004.

³ <http://lexikon.katolikus.hu/E/Er1s.html>

⁴ Jász Hírlap 1934.03.17.03.

A primíciát Jászberényben tartotta. „A pártalanul fényes nagymisén manuduktora (kézvezetője) dr. Kele István pápai prelátus, főesperes, apát, plébános volt, az ünnepi szónok pedig dr. Beöthy Lajos egri teológiai tanár. Mise alatt Kertész Károly orgonált. ... Mise után az új pap megáldotta szüleit, paptársait s a hívőknek azt a hatalmas tömegét, mely ott szorongott egész délig a fényesen kivilágított nagytemplomban. Délben az újmisé pap, paptársai és szülei dr. Kele István prelátus szívesen látott vendégei voltak, este pedig az újmisé szüleinek házában volt gazdag lakoma.”⁵

1936-ban nagytemplomunk búcsúját óriási részvétellel ünnepelte meg a város hívő lakossága. Részt vett dr. Antal István igazságügyi államtitkár, Jászberény város képviselője. Talán ennek köszönhető, hogy szokatlanul nagy számban jelent meg a környékbeli intelligencia is. A szentmisét dr. Kele István pápai prelátus vezette, az ünnepi prédikációt városunk szülötte, Erős István mondotta.⁶

Életéről ő maga vallott, Molnár Szikszai Klára könyvében:

„...szüeim a földet, a munkát ismerték. Mindenünk megvolt, ami kellett, de az irigység, a bűn nem uralkodhatott közöttünk, csak a szeretet. Szerettük az Istent, vallásosak voltak. Drága jó szüeim példája engem is a vallásos életre vezetett.”

A szülővárosáról így mesélt: „Jászberény iskolái kiválóak, nemcsak gimnáziuma, hanem tanítóképzője is van a városnak. Mindig azt mondták, hogy a pedagógusok lehetőleg jászok legyenek, mert annyit ők is tudnak, mint más népek fiai. ... A jászok szorgalma, munkaereje dicsőséget szerzett a városnak. A jász föld olyan, hogy magához vonzza, átöleli minden gyermekét.” ...Édesanyjáról is megemlékezett: „Sohasem felejttem el édesanyám mosolyát, aki mindig mosolyogva beszélt hozzánk.” ... Az Oltáriszentség szolgálatát nagybátyja szeretettette meg vele, akinél nagyon szeretett ministrálni. „A ministrálás mellett első örömöm volt a harangozás. Jászberény főtemplomának, amelyet később építtetett Eszterházy püspök, gyönyörű nagy harangja van. Amikor a hajnali misék voltak, elsőnek jelentkeztem, hogy harangozzak. Két oldalról húztuk, mert egy nem győzte volna.”... A búcsújárás a jászok vallásos életének megecsesztése volt. Az éneklés, a közös imádság lélekben együtt tartotta őket.” Mátraverebélybe a Szent Antal napi búcsúra gyalog mentek vagy vonaton. „A vallásos élet vezetői mindig barátok voltak, akik nagyon szerették a jászberényieket, volt egy Réz Marian nevű ferences pap, aki ha eljött, mindenki sietett hallgatni csodálatos szép prédikációit.”... Gróf Apponyi Albertnek tíz beszédét hallotta.„Ő minden beszéde előtt misét hallgatott.”

Iskoláit szülővárosában végezte. „Jászberényi gimnáziumban is nagyon vallásos szellemben neveltek minket. Kiváló hittanárunk volt, Székely Alajos, nagyon szerettük őt. A jász gazda úgy beszélt, hogy ha a fiam jól tanul, pap lesz, ha meg nem, odaadom barátnak. Én szerettem a gimnáziumot, és amikor közeledett az érettségi, hogy milyen pályát válasszak? Fölmentem Pestre, odavitt a segítségkérésem. Délután elmentem a Gellért-hegyi kápolnához. Csodálatosan szép Sziklakápolna. Letérdeltem az oltár elé, és amikor végeztem az imámmal, kijöttem a kápolna elé, ott volt egy kegyárus sátor. Az elárúsító éppen egy nagyon elegáns asszonyt szolgált ki, közben megkérdezte, hogy az előbbi vásárlás hozott-e kegyelmi segítséget számára? Azt mondta, hogy nagyon meg vagyok elégedve. Akkor döböntem rá, hogy az ég és a föld itt találkozik a hitben, és nekem ezt az utat kell választanom.” Papnak jelentkezett Egerbe. Ott kiváló tanárai voltak. Szmracsányi érsek 1934. június 17-én szentelte pappá. Primíciája 1934. június 24-én, Keresztelő Szent János születése ünnepén volt. Így emlékezik: „A jászberényi főtemplom tele volt áhitattal, imádsággal és örömmel, mert a jász nép mindig tisztelte és becsülte papjait. ...több mint ötezer szentképet osztottam szét.

A primíciát elsőmisés áldás követi, de az ünnepen mégis az asztali áldás a legszebb. Ez kinn volt a szőlőben, a tanyán, ahol a legmagasabb rangú paptól kezdve megjelent minden paptestvérem. A főpap ezt mondta kívánságképp: legyen áldott, akit megáldasz, és boldog, akit boldognak kívánsz. Minden szépen sikerült”... Érsek atya jutalomképpen elküldte az esztergomi nyári egyetemre, ahol sok nagyszerű előadást hallgatott.

Első állomáshelye Keresztespüspöki lett, ahol miközben az előző káplánt búcsúztatták, közben azt kiabálták, hogy minek jött ide az új káplán, maradjon itt a régi, legyen ő az új plébános, az öreg plébános pedig menjen nyugdíjba. De a másnapi mise után, amit Erős István, az új káplán mutatott be, megállapították, hogy nagyon jó pap volt a régi, de ez is megállja a helyét. Megszerették, ő is nagyon jól érezte magát. Jó főnöke volt, és hívő, vallásos, katolikus falu volt az állomáshelye.

A következő állomása Újszentmargita-pusztá, ahol remekül élt, jó gazdasági helyzetű tanyaközpont volt Harsányi József szentéletű plébánossal az élen. Egy év múlva Demecserbe küldték, ahol az ottani plébános szabadközműves volt. ... „Sérült volt a lelke az az igazság.” Erős atya kifogásolt is néhány dolgot. „Később azt üzentem, hogy én voltam a legjobb káplánja, mert egyedül én mertem megmondani neki a véleményem, hogy nem lesz ez így jó.”

A következő állomás Ajak volt, azonnal megjegyezte, hogy nagyon szép volt a népviseletük.

Később Nyíradonyba került káplánként, saját bevallása szerint ott volt a legjobb plébánosa, Tempfli Gyula személyében. A feladata az volt, hogy összefogja a környező tanyák iskoláit. Nagy feladat volt, de még

⁵ Jász Hírlap 1934.06.30.02.

⁶ Uo. 1936.08.22.03.

többet is vállaltak, mint ami hozzájuk tartozott volna. A plébánosa azt mondta „... téged nem biztatni kell, hogy csináld, hanem fogni, hogy ne csináld már.” Két év után Jászapátira került. Ott is megalapozta a hírnevét, sok egyesületet működtetett, nőnapot is szerveztek. „Olyan volt, mint egy kongresszus, jöttek a környező jársz településekről is, gyönyörű ruhába öltözve, énekszámokat, jeleneteket adtak elő a szentek, a magyar nemzet életéből, táncoltak, az volt a cél, hogy az ifjúság találjon önmagára.”

A következő állomás Mezőkövesd lett, ahol olyan sok egyesület volt, hogy minden napra esett legalább két rendezvény.

Ezt követően Dédesre került, immár plébános-helyettesnek. Ez önállóságot jelentett, de nagyon szegény volt a plébánia.... „amikor eljött édesapám megnézni, milyen helyet kaptam, és megmutattam neki a plébániát, meg a templomot, azt mondta, hogy na, most nézzük meg a spejzot is. Nem volt abban csak egy karéj kenyér, meg egy kis darab kolbász. Azt mondta, a szegénység úgy szép, ha semmi sincs...”

Ezután Törökszentmiklós következett, itt három évet töltött. KALOT-vezető volt (KALOT, Katolikus Agrárfőnöki Legényegyesületek Országos Testülete.), nagyon szép kulturális élet folyt a városban. Hittant is tanított. Saját bevallása szerint szeretett ott lenni. Innen Polgárra helyezték, majd Görbeházára. Ott ismét önálló lett, sőt feladatul kapta, hogy a félbehagyott templom építését fejezze be.

Közben 1941. november 19-én katonai behívót kapott, és az orosz frontra került a Bjanszki erdő közelébe. Rengeteg partizán volt ott, nem volt egyszerű egyik napjuk sem. Hivatásához híven rendszeresen mutatott be szentmisét, sok halottat eltemetett, és természetesen beszédet is mondott felettük. (Ezt később ellene fordították, ez is bűnként szerepelt az ellene készített vádiratban.) Bö fél év háborús szolgálat után édesanyja temetésére hazaengedték, de mire hazaért, akkorra már eltemették. Debrecenbe a kórházba osztották be újabb szolgálatra, ahol a vesztégyár alatti katonák is voltak. Ellátta a sebesültek lelki gondozását, elvégezte a temetéseket, értesítette a rokonokat a hivatalos határozatokról, halálesetekről, ennyi volt a feladata. Hamarosan Kunszentmártonba került káplánnak és tábori lelkésznek. Itt is jól érezte magát. Nem sokkal később innen Bükkábrányba helyezték, és azután következett az első plébánosi helye, Tiszagyenda. Itt szolgált, amikor 1950. április 11-én Budapestre tanúnak idézték volt katonai parancsnokai ügyében, ahol azon nyomban le is tartóztatták „Amikor egykori tisztársait és katonai felettesét háborús bűnösneként felelősségre vonták, a vádat Erős Istvánra is kiterjesztették. Terhére rótták, hogy a háborúban jelen volt foglyok kivégzésénél.”⁷ A vádiratot Alapy Gyula és Avar Jenő főügyész nyújtotta be a bíróságnak.

... 1950. április 11-én letartóztatták, és az emberiség elleni bűntettek elkövetésével vádolták. [...] A vádlottak közül hármat halálra ítélték és kivégeztek. Korántsem lehetetlen, hogy ugyanúgy ártatlanul, mint ahogy tették a teljesen vértlen pócspetri Királyfalvi Miklós esetében.

Börtönbüntetését Erős István plébános kezdetben a kőbányai gyűjtőfogház bal II-es szárnyában tölti, majd Vácott, később Tatbányán és Dorogon dolgoztatják földalatti bányamunkával. Amikor 3 évi börtönbüntetését letölti, szabadulása órájában közlik vele, hogy fellebbezésének eredményeként a 3 évi büntetést másodfokon 8 évre emelték.

Hat kemény esztendő után az „Elnöki Tanács 1956. február 25-én az ártatlanul elítélt id. Erős Istvánt és további nyolc paptársát kegyelemben részesítette, és szabadlábra helyezte.”

Erős István visszaemlékezésében így summázza a megpróbáltatásait:

„Megpróbáltatásaimról, szenvedéseimről nem írok semmit, mert mások többet szenvedtek nálam. Beszéljenek ők! Öten voltunk Vácott a cellában. Én (prima persona ego sum!) [Első személy én vagyok!], Szirmai tábornok, Sellye Vince szalézi tartományfőnök, Kő József és Gáspár Gusztáv budapesti hittanárok, Gáspár hittanár a Mátyás-templom ünnepelt szónoka volt, és az esztergomi Preorator szertartás szervezője. Így szólott hozzánk egy alkalommal: 'Meglátjátok, ha kiszabadulunk, minket mellőzni fognak, mert mindenki hős lesz és pozícióra törtető'.

Sőt utóbb megkaptuk, hogy a börtönviselt papok devalvált értékűek. Facta loquuntur...[A tettek beszélnek] Tisztelettel Erős István c. kanonok, plébános. Sajónémeti, 1995. január 31.”⁸

Letartóztatásáról, meghurcolásáról Gróf Lajos könyvében is olvashatunk:

Tiszagyenda plébánosa volt, amikor egykori tisztársait és katonai felettesét háborús bűnösneként felelősségre vonták, a vádat Erős Istvánra is kiterjesztették, s hamis tanúvallomások alapján 3 év börtönre ítélték. Az Elnöki Tanács 1956. február 25-én – mint ártatlanul elítéltet – nyolc paptársával együtt amnesztiában részesítette. A szabadulása után nem lelte helyét, egy ideig minden helyre elment ahol valamikor pap volt. Így oldódott a feszültsége. Egy hét után jelentkezett Egerben. Az érsek atya Kazincbarcikára küldte, onnan Fényeslitkére, majd Besenyszögre és innen Sajónémetibe került. Fíliák voltak: Ózd-center, Királd bányatelep, Sajómercse, Sajóvelezd. Helyre kellett hozni minden egyházközséget, hitéletet kellett csinálni mindenütt. Sikerült. Ezekre az évekre így emlékezik: „Mindig úton voltam. Itt nem csináltam egyesületeket, nem gyűjtöttem magam köré az embereket, csak azon voltam, hogy minden szépen menjen. A 40 év alatt nem késtem el, nem mulasztottam egyetlen istentiszteletet sem. Az a fontos, hogy a pap a híveivel legyen, amikor szükségük van rá. Ózdon szaladós papoknak hívják az ottaniakat, mert folyton szaladnak valahová.”

⁷ <http://lexikon.katolikus.hu/Erős.html>

⁸ MOLNÁRNÉ SZIKSZAI KLÁRA: Urunk szolgálatában, 2007. 117., 120. p.

A környékbeli papokhoz való viszonyáról is vélekedik: „Nem voltunk jó barátok, de ellenségek sem. Mindenkit tisztelek, becsülök, de különösebb barátságokat nem tudtam kiépíteni, mert nem tudok kártyázni.” Az elmúlásról is vélekedik, hogyan készül rá: „Gyónással. De egyébként nem nagyon gondolok rá. Van egy közmondás: úgy dolgozzál, mintha örökké élnél, és úgy imádkozzál, mintha mindjárt meghalnál. Erre kell gondolni, mert a tényen úgyszemint lehet változtatni. ... Mit akarhatok még?” (1998. október 13. Sajónémeti)⁹

Sírja a Fehértói temetőben

Jászberény, 2025. 04. 29.

Dr. Suba Györgyné

⁹ GRÓF, 1999. 39–48. p.